

Mimoriadne zhoršenie vôd na Slovensku v roku 2008

SIŽP v roku 2008 zaevidovala 102 mimoriadnych zhoršení vôd (ďalej MZV). Zo 185 oznámených a zaevidovaných MZV sa v 83 prípadoch štetím odborov inšpekcie ochrany vôd Inšpektorátov životného prostredia SIŽP (ďalej OIOV) nezistilo naplnenie znakov MZV a preto boli vyradené z evidencie. Zo 102 evidovaných MZV bolo 49 prípadov na povrchových vodách a v 53 prípadoch boli znečistené alebo ohrozené podzemné vody.

Prehľad o počte MZV na Slovensku v období od rokov 1998 až 2008, evidovaných SIŽP, je uvedený v tabuľke č. 1.

Tabuľka č.1

rok	Počet Evidovaných MZV	Mimoriadne zhoršenie vôd					
		povrchových			podzemných		
		Celkový počet	Vodárenské toky a nádrže	Hraničné toky	Celkový počet	Znečistenie	Ohrozenie
1998	117	66	2	1	51	10	41
1999	98	61	2	9	37	3	34
2000	82	55	2	9	27	3	24
2001	71	46	1	4	25	1	24
2002	127	87	1	6	40	5	35
2003	176	134	2	3	42	0	42
2004	137	89	1	10	48	11	37
2005	119	66	2	5	53	2	51
2006	151	94	0	3	57	6	51
2007	157	97	1	4	60	4	56
2008	102	49	0	6	53	4	49

Z uvedeného prehľadu vyplýva, že počet evidovaných MZV v roku 2008 poklesol oproti predošlému roku o 55. Najväčší počet MZV bol evidovaný v roku 2003, kedy v letnom období v dôsledku vysokých teplôt a prudkého zníženia prietokových množstiev vody v riekach bol zaznamenaný aj zvýšený počet MZV spojených s úhynom rýb.

Prehľad o nebezpečných látkach (NBL), ktoré v rokoch 1998 - 2008 spôsobili MZV je uvedený v tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 2

rok	Počet MZV spôsobených										
	RLA	ZIE	PES	EXK	SST	PHN	ITL	NLK	OVO	ILT	NEZ
1998	61	3	3	3	0	0	0	7	17	6	17
1999	54	5	1	7	2	0	6	1	6	4	12
2000	33	2	0	5	4	0	12	5	10	2	9
2001	40	2	0	4	0	0	5	2	10	1	7
2002	64	5	1	9	2	0	3	6	17	3	17
2003	59	3	0	21	1	1	3	11	35	7	35
2004	70	1	3	15	1	0	0	3	20	10	14
2005	69	0	0	14	0	0	4	4	10	8	10
2006	69	3	2	14	0	0	4	3	28	6	22
2007	76	4	0	12	0	0	5	3	24	7	26
2008	65	2	0	7	0	0	2	2	15	3	6

Vysvetlivky: RLA – ropné látky, ZIE – žieraviny, PES – pesticídy, EXK – hospodárske hnojivá, SST – silážne šťavy, PHN – priemyselné hnojivá, ITL – iné toxické látky, NLK – nerozpustné látky, OVO – odpadové vody, ILT – iné látky, NEZ – nezistené látky

Ako vidieť z tabuľky č. 2 sa na vzniku MZV v roku 2008 v najväčšej miere podieľali RLA a to až v 65 (63,7 %) prípadoch. OVO spôsobili 15 (14,7%), EXK 7 (6,8%), ILT 3 (2,9%), ITL 2 (1,9%), ZIE 2 (1,9%) a NLT 2 (1,9%) MZV. V šiestich prípadoch (5,8 %) z celkového počtu evidovaných MZV sa nepodarilo zistiť druh NBL.

V roku 2008 bolo 7 MZV spojených aj s úhynom rýb, z nich 2 MZV spôsobili OVO, po jednom EXK a ITL. V 4 prípadoch sa nepodarilo zistiť druh NBL.

V roku 2008 boli zistení pôvodcovia MZV v 83 (81,3 %) prípadoch. Cudzie organizácie spôsobili v roku 2008 na území Slovenska 8 MZV a boli spôsobené automobilovými prepravcami a dopravcami z okolitých krajín.

Stále pretrváva nepriaznivý stav v počte MZV s nezisteným pôvodcom. Rozhodujúcou príčinou tohto stavu je najmä oneskorené ohlásenie MZV, resp. jej zatajovanie pôvodcom, kde sú aj najväčšie rezervy v nahlasovaní MZV. Z celkového počtu 102 evidovaných MZV pôvodcovia ohlásili spôsobené MZV len v 31 prípadoch (30,3%). Občania MZV ohlásili v 26 prípadoch (25,4%), Hasičský a záchranný zbor (HaZZ) v 14 prípadoch, členovia Slovenského rybárskeho zväzu v 11 prípadoch a v 7 prípadoch správca vodohospodársky významných tokov.

Prehľad o časových reláciách hlásenia vzniknutých, resp. zistených MZV príslušnému OIOV je v tabuľke č. 3.

Tabuľka č.3

Časové relácie ohlasovania MZV na SIŽP v roku						
Rok		do 2 hodín	do 6 hodín	do 12 hodín	do 24 hodín	po 24 hodín
2003	počet	103	30	7	16	20
	%	58,5	17,0	4,0	9,1	11,4
2004	počet	81	29	10	8	9
	%	59,1	21,2	7,3	5,8	6,6
2005	počet	65	27	6	9	12
	%	54,6	22,7	5,1	7,5	10,1
2006	počet	99	29	2	10	11
	%	65,6	19,2	1,3	6,6	7,3
2007	počet	98	27	7	14	11
	%	62,4	17,2	4,4	8,9	7,0
2008	počet	71	13	5	5	8
	%	69,6	12,7	4,9	4,9	7,8

Údaje uvedené v tabuľke č. 3 dokumentujú, že včasné nahlasovanie MZV sa oproti minulým rokom mierne zlepšilo. Počet MZV nahlásených do 2 hodín od jeho vzniku sa zvýšil oproti roku 2007 o 7,4 %. Včasné nahlásenie vzniknutého MZV je predpokladom k úspešnému zisteniu jeho pôvodcu, príčiny jeho vzniku a najmä dostatočne rýchlemu zásahu pri zneškodňovaní MZV.

Najväčší podiel na vzniku MZV má dlhoročne ľudský faktor a nevyhovujúci technický stav zariadenia alebo objektu, v ktorom sa zaobchádza s NBL.

Počet MZV spôsobených dopravou a prepravou má stále vysoký podiel na celkovom počte všetkých MZV. V roku 2008 predstavujú tieto MZV až 43,1% podielu z celkového počtu MZV, u ktorých bola zistená príčina ich vzniku.

Prehľad o príčinách vzniku MZV evidovaných SIŽP v rokoch 1998 - 2008 je uvedený v tabuľke č. 4.

Tabuľka č. 4

MZV podľa príčiny ich vzniku	Rok										
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Ľudský faktor	29	20	14	15	17	43	16	21	30	32	10
2. Nevyhovujúci stav zariadenia v dôsledku:											
2A nedostatočnej údržby a náhradných dielov	10	6	7	4	8	14	9	6	7	5	10
2B nevhodného technického riešenia	4	11	5	9	11	12	8	13	13	12	9
2C nedostatočnej kapacity skl. objektu a hav. nádrže	1	2	1	1	6	3	4	5	5	6	2
3. Mimoriadna udalosť											
3A požiar,	0	0	1	0	1	1	3	2	2	0	1
3B výbuch	1	0	0	1	0	3	0	0	2	4	2
4. Poveternostné vplyvy	1	5	4	0	5	12	5	1	4	3	2
5. Doprava a preprava:											
5A doprava	24	14	11	9	28	28	19	40	38	50	38
5B preprava LŠV	9	6	1	1	6	2	2	5	6	4	6
6. MZV vzniklo mimo územia SR	0	3	4	0	0	2	7	3	1	0	0
7. Iná	15	15	14	18	21	19	37	7	20	10	10
8. Nezistená	23	16	19	13	24	37	27	16	23	31	12

Z 83 zistených pôvodcov MZV v roku 2008 26 pôvodcom vyplynula povinnosť mať vypracovaný plán preventívnych opatrení na zamedzenie vzniku neovládateľného úniku NBL do životného prostredia a na postup v prípade ich úniku „havarijný plán“ (HP) pre konkrétny prípad MZV. V skutočnosti bol HP vypracovaný v 19 prípadoch (73,0 %) a schválený orgánom štátnej vodnej správy (OŠVS) v 16 prípadoch (61,5 %). Z pôvodcov MZV, ktorí mali vypracovaný HP postupovali podľa neho 15 (57,6 %). HP vyhovoval v 16 (61,5 %) prípadoch pre riešenie vzniknutých MZV a po materiálnej a technickej stránke bol zabezpečený v 16 prípadoch (61,5 %).

V roku 2008 nebolo potrebné z dôvodu vzniku MZV obmedzovať odber vôd.

V roku 2008 bolo na rieke Dunaj zaevidovaných 5 MZV. Ani v jednom prípade sa šetrením nepodarilo zistiť pôvodcu. Znečisťujúcou látkou boli ropné látky. MZV spôsobili pravdepodobne neznáme plavidlá, ktoré sa počas plavby na území SR zbavili zaolejaných odpadových vôd. Znečistenie rieky bolo pri piatich MZV spozorované v hraničných úsekoch rieky. Problém znečisťovania rieky Dunaj zaolejanými odpadovými vodami z plavidiel stále pretrváva. Za obdobie rokov 1998 - 2008 eviduje SIŽP na Dunaji 51 MZV, z toho 24

MZV na úsekoch Dunaja tvoriaceho štátnu hranicu. Pôvodcov MZV sa podarilo zistiť len v 11 (21,6 %) prípadoch. Prehľad o MZV evidovaných na rieke Dunaj od roku 1998 je uvedený v tabuľke č.5.

Tabuľka č. 5

rok	MZV na rieke Dunaj (počet)			
	celkový	v hraničnom úsek	pôvodca zistený	pôvodca nezistený
1998	2	1	1	1
1999	4	3	2	2
2000	6	2	0	6
2002	5	2	2	3
2003	4	1	1	3
2004	7	2	1	6
2005	6	2	2	4
2006	7	3	1	6
2007	5	3	1	4
2008	5	5	0	5
spolu	51	24	11	40

Z celkového počtu 102 MZV evidovaných v roku 2008 riešila 63 MZV pracovná skupina ustanovená podľa § 41 ods. 10 vodného zákona. 39 MZV OIOV riešili samostatne.

Pri riešení MZV OIOV vydávali príkazy pôvodcom MZV a v rámci pracovných skupín žiadali o spoluprácu orgány a organizácie zúčastňujúce sa riešenia MZV. Príkazy pôvodcom a požiadavky na spoluprácu boli vydávané ústne a zaznamenané v protokoloch z riešenia MZV, ktorých plnenie bolo kontrolované OIOV v rámci zasadania pracovných skupín riešiacich MZV. OIOV v roku 2008 nevydali žiadne rozhodnutie podľa § 41 ods.9 vodného zákona na plnenie bezprostredných opatrení a opatrení na odstránenie škodlivých následkov MZV.

Spoluprácu orgánov a organizácií zúčastňujúcich sa riešenia MZV v roku 2008 možno hodnotiť kladne. Spolupracujúce subjekty rešpektujú požiadavky OIOV. Spolupráca so zložkami Integrovaného záchranného systému, resp. HaZZ a políciou sa využíva najmä pri MZV spôsobenými v súvislosti s dopravnými nehodami.

Regionálne veterinárne a potravinové správy spolupracujú s OIOV pri MZV spojených s úhynom rýb. Dobrá spolupráca v roku 2008 bola so správcami vodohospodársky významných tokov - závodmi SVP, š.p. Žilina, ktorí sa aktívne zúčastňujú riešenia MZV, vrátane zabezpečovania odberov a rozborov vzoriek vôd.

V súvislosti so vznikom MZV boli vyčíslené škody a náklady na ich zneškodnenie u 39 MZV v celkovej výške 4 491 881,- Sk (149 103,14 EUR).

Za MZV spôsobené v roku 2008 bolo do 31.12.2008 pôvodcom MZV uložených 42 sankčných postihov v celkovej výške 2 260 000,- Sk (70 018, 25 EUR).

Zo závažnejších MZV, ktoré boli zaevidované SIŽP v roku 2008 uvádzame nasledovné:

Dňa 20.05.2008 nahlásil pracovník SVP, š.p., OZ Bratislava na OIOV Bratislava MZV v k. ú. obce Sobotište. Pri dopravnej nehode nákladného vozidla z Českej republiky došlo k vysypaniu síranu amónneho v nezistenom množstve do vodného toku Teplica (Vrbovčianka), na breh vodného toku a na nespevnený terén vedľa cesty. MZV sa prejavilo znečistením povrchovej vody síranom amónnym, pričom došlo k úhynu nasledovných druhov rýb: pstruh dúhový, pstruh potočný, jalec hlavatý, hrúz, čerebla, ploska pásavá (celoročne chránená), ktorých množstvo bolo stanovené odhadom na 80 až 100 kg.

V rámci opatrení na zneškodnenie MZV a odstránenia jeho škodlivých následkov bol príslušníkmi HaZZ Senica nerozpustený síran amónny z vodného toku a zo znečisteného územia odstránený a lokalita bola uvedená do pôvodného stavu. Uhynuté ryby boli zozbierané. Bol zabezpečený monitoring kvality vody vodného toku Teplica (Vrbovčianka).

Dňa 14.01.2008 nahlásil pracovník Obvodného úradu životného prostredia v Rimavskej Sobote na OIOV Banská Bystrica MZV v k.ú. obce Kráľ. Pri dopravnej nehode poľského kamióna došlo k úniku nafty z jeho poškodenej palivovej nádrže v množstve asi 400 litrov na okolitý terén a do povrchového toku Neporádky potok. Uvedený potok je prítokom hraničného vodného toku Slaná. MZV sa prejavilo na vodnom toku v dĺžke cca 700 m a znečistením pôdy na ploche cca 10 m².

V rámci opatrení na zneškodnenie mimoriadneho zhoršenia vôd a odstránenia jeho škodlivých následkov boli príslušníkmi HaZZ Rimavská Sobota a pracovníkmi SVP, š.p., OZ Banská Bystrica uniknuté NBL v toku zachytené a zozbierané. Zasiahnuté územie vrátane pobrežného porastu bolo vyčistené. Správca toku zabezpečoval monitoring kvality vody v Neporádkom potoku až do odstránenia znečistenia.

Dňa 12.2.2008 nahlásil člen Miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu Žilina na OIOV Žilina MZV v časti vodnej nádrže Hričovská priehrada. Obhliadkou OIOV Žilina bola zistená zmena kvality vôd z povrchového odtoku a drenážnych vôd vytekajúcich v lokalite uskutočňovania terénnych úprav pod privádzačom diaľnice v úseku Strážov - Hričovské Podhradie do vodnej nádrže Hričovská priehrada. OIOV Žilina ustanovil pracovnú skupinu z dotknutých organizácií, ktorá prijala bezprostredné opatrenia k zamedzeniu vytekania kontaminovaných vôd a zmierneniu vzniknutého znečistenia. Boli odobraté vzorky vody z otvorenej kanalizácie a vzorky vytekajúcej vody z drenážneho vrtu zo svahu. Vo vzorkách vody boli zistené hodnoty pH 11-12 – silne zásadité.

Na zabránenie šírenia znečistenia, na odstránenie škodlivých následkov MZV OIOV vydal pôvodcovi MZV príkaz na vykonanie opatrení, ktoré spočívali v zistení rozsahu znečistenia vôd a kanalizácie a následného zozbierania uniknutých nerozpustných látok.

Pôvodcovi MZV, spoločnosti NDS, a.s. Bratislava, bola uložená pokuta vo výške 20 000,- Sk (663,87 EUR).

Dňa 17. 03. 2008 nahlásil člen Miestnej organizácie Slovenského rybárskeho zväzu Trnava na OIOV SP Nitra MZV v toku Trnávka v úseku pod výpustným objektom z ČOV Trnava. OIOV pri obhliadke zistil, že z výpustného objektu ČOV Trnava – Zeleneč vyteká silne znečistená a zapáchajúca odpadová voda.

Vykonaným šetrením bolo zistené, že na ČOV Trnava – Zeleneč, ktorá bola v roku 2008 v rekonštrukcii, neboli prevádzkované všetky objekty ČOV, čo spôsobilo, že došlo k vypúšťaniu nedostatočne vyčistených odpadových vôd do toku Trnávka a k prekročeniu hodnôt zostatkového znečistenia vo vypúšťaných odpadových vodách povolených rozhodnutím príslušného orgánu štátnej vodnej správy.

Pôvodcovi MZV - Trnavskej vodárenskej spoločnosti, a.s., bola uložená pokuta vo výške 400 000,- Sk (13 277,56 EUR).

Dňa 22.2.2008 ohlásil dispečing Integrovaného záchranného systému na OIOV Košice MZV vo vodnom toku Soľný potok v k.ú. Prešov. OIOV Košice pri obhliadke zistil prítomnosť ropných látok vo vodnom toku. OIOV Košice ustanovil pracovnú skupinu, ktorá prijala bezprostredné opatrenia k zamedzeniu vytekania kontaminovaných vôd. Príslušníci HaZZ Prešov vykonali potrebné bezprostredné opatrenia na zachytávanie unikajúcich ropných látok na hladine vodného toku.

Príčinou MZV bolo nedovolené zaobchádzanie s NBL spoločnosti DORYT SK spol. s.r.o. Prečerpaním kontaminovanej vody na stavenisku došlo k úniku ropnej látky do pôdy a následne až do blízkeho vodného toku. OIOV vydal pôvodcovi MZV príkaz na vykonanie opatrení, ktoré spočívali v zistení rozsahu znečistenia zasiahnutej lokality a následného zozbierania uniknutých ropných látok.

Pôvodcovi MZV, spoločnosti DORYT SK spol. s r.o., bola uložená pokuta vo výške 25 000,- Sk (829,84 EUR).

Z á v e r

SIŽP má riadiacu úlohu pri riešení MZV čím sú kladené na jej pracovníkov zvýšené nároky nielen na ich odbornú úroveň, organizačné schopnosti ale i na zabezpečenie nepretržitej 24 hodinovej služby. Počet MZV od roku 2002 do roku 2007 vzrastal. V roku 2008 bol zaznamenaný pokles MZV oproti roku 2007 o 55 MZV.

Z NBL, ktoré spôsobia MZV na podzemných alebo povrchových vodách si už roky udržujú prvenstvo ropné látky. Na druhom mieste sú to odpadové vody, vypúšťané v rozpore s povolením OŠVS alebo bez povolenia. Významne sa na počte MZV podieľajú hospodárske hnojivá. Príčinou je skutočnosť, že podniky poľnohospodárskej prvovýroby nemajú vybudovanú dostatočnú kapacitu na skladovanie hospodárskych hnojív, následkom čoho dochádza k nedovoleným únikom týchto látok buď priamo zo skladovacích objektov alebo pri ich aplikácii na poľnohospodárske pozemky v čase, keď je ich aplikácia zakázaná.

Najväčší podiel z celkového počtu MZV majú MZV spôsobené dopravou a prepravou. Na území Slovenskej republiky sú čoraz častejšími MZV, ktorých pôvodcami sú zahraničný dopravcovia a prepravcovia.

Pri riešení MZV zohráva veľmi dôležitú úlohu spolupráca orgánov a organizácií zúčastnených na riešení MZV. V roku 2008 OIOV takúto spoluprácu hodnotili kladne.